

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060208

DOM
2015-01-27
Stockholm

Mål nr
M 4696-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-04-29 i mål M 4168-11, se bilaga

KLAGANDE

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun

MOTPART D S

Ombud: C-G L

SAKEN

Föreläggande om rättelse på den felandes bekostnad enligt 26 kap. 18 § miljöbalken

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1182186

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bygg- miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun (nämnden) har, som det får förstås, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva Länsstyrelsens i Stockholms län beslut den 14 juli 2011 samt fastställa nämndens beslut.

D S har bestritt ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har utvecklat sin talan på samma sätt som vid mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden.

Nämnden

Utsläppet på grund av deponin ska betraktas som en sådan pågående miljöfarlig verksamhet som avses i 9 kap. 1 § miljöbalken och inte som en miljöskada enligt 10 kap. miljöbalken.

D S bör i egenskap av lagfaren ägare till fastigheten kunna betraktas som verksamhetsutövare. Den faktiska möjligheten D S hade att känna till deponin är avgörande för denna fråga. Det faktum att fastigheten inventerades år 1992 och att man vid denna inventering kunde konstatera att avfall förvarades på platsen och att det fanns viss risk för läckage ska väga mycket tungt i förhållande till D Ss uppgift om att han inte kände till deponin när han förvärvade fastigheten. Detsamma gäller uppgiften om att avfall tydligt var synligt i marknivå och att deponin var välkänd av boende i närheten. Det är visserligen riktigt att en arvinge normalt inte undersöker en fastighet lika noga som en potentiell köpare men det är på grund av omständigheterna i det aktuella fallet osannolikt att D S inte kände till hur fastigheten tidigare hade använts. Han har trots att han förvärvade fastigheten genom arv en viss undersökningsplikt och det är därför rimligt att han styrker vilka undersökningsåtgärder som vidtogs före förvärvet och innan han ansökte om lagfart.

Det är även relevant i bedömning av huruvida D S ska betraktas som verksamhetsutövare att han genom sin underlåtenhet att agera med anledning av den läckande deponin förmått Värmdö kommun att agera för att minimera skador på miljön. Kommunen har i detta läge sanerat marken för att en vilja att åstadkomma förändring inte fanns hos D S.

Även principen om obehörig vinst i 10 kap. 9 § miljöbalken är tillämplig. D Ss fastighet har genom kommunens försorg sanerats för ett mycket högt belopp. Det har möjliggjort exploatering av marken och D S har därigenom fått en mycket stor obehörig vinst. Därför bör en del av kostnaderna för den utförda saneringen läggas på D S, även om ansvar som verksamhetsutövare inte kan styrkas.

D S

Nämnden har uppgivit att ansvarsfrågan inte prövats slutligt. Nämnden får i detta avseende anses ha vidgått att det inte är klarlagt att han är att anse som felande och ansvarig.

Han är inte att betrakta som verksamhetsutövare. Han förvärvade fastigheten genom arv år 2000. Det uppkom misstanke om att deponin på fastigheten hade börjat läcka under sommaren år 2010. Han fick kännedom om deponin och att denna läckte först genom kommunens handlande år 2010. Så snart han underrättades försökte han finna en lösning i samråd med kommunen. År 1992 gjordes endast en, enligt kommunens egna uppgifter, översiktlig bedömning av avfallsupplaget och kommunens bedömning var då att avfallet inte utgjorde något hot mot människors hälsa eller mot miljön. Vid tidpunkten för sitt förvärv av fastigheten har han vare sig haft insikt eller borde haft insikt om att avfall förvarades på fastigheten eller att läckage förelåg. Hans förvärv av fastigheten föregicks inte av någon undersökning av fastigheten. Bevisbördan för påståendet att han skulle ha haft kännedom om deponin och läckaget åligger nämnden.

Vad gäller nämndens påstående om obehörig vinst är han av uppfattningen att nämnden är förhindrad att i detta skede påkalla en prövning utifrån 10 kap. 9 § miljöbalken. Under alla förhållanden är det inte fråga om någon obehörig vinst. Ett

återställande innebär endast att han får tillgång till mark rensad från obehörig användning av kommuninvånare. Om Mark- och miljööverdomstolen ändå skulle finna att 10 kap. 9 § miljöbalken aktualiseras i förevarande fall motsätter han sig att denna fråga prövas av Mark- och miljööverdomstolen som första instans.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet är om D S är ansvarig för den gamla avfallsdeponin på fastigheten Stavnäs 1:407 på ett sådant sätt att han kan bli adressat för ett beslut om rättelse på den felandes bekostnad enligt 26 kap. 18 § miljöbalken.

Enligt 26 kap. 18 § andra stycket miljöbalken får tillsynsmyndigheten besluta att rättelse ska vidtas på den felandes bekostnad utan föregående föreläggande eller förbud, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador finner att rättelse bör göras genast eller det finns andra särskilda skäl.

Bestämmelsen innebär att tillsynsmyndigheten undantagsvis får direkt besluta om rättelse på den felandes bekostnad utan att först behöva meddela föreläggande eller förbud. Det är i dessa fall tillräckligt att någon låter bli att vidta en åtgärd, som åligger honom enligt balken eller enligt föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av balken och det finns risk för allvarliga skador eller föreligger andra särskilda skäl, t.ex. att det finns skäl att anta att ett föreläggande eller förbud inte skulle följas eller att det inte tillräckligt snabbt eller effektivt skulle leda till det önskade resultatet (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 278).

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att avfallsdeponin på D Ss fastighet utgör miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken.

D S kan i och för sig i sin egenskap av fastighetsägare betraktas som utövare av denna miljöfarliga verksamhet eftersom han har den faktiska och rättsliga möjligheten att i enlighet med föreläggandet vidta avhjälpande åtgärder, utreda spridning, vidta efterbehandlingsåtgärder och följa upp med en utvärdering av efterbehandlingsåtgärderna.

Som mark- och miljödomstolen har konstaterat är det dock inte visat att D S haft kännedom om eller bort känna till deponin innan utsläpp från den konstaterades under år 2010. Av utredningen framgår att fastigheten förvärvades av D S först i januari 2000, dvs. cirka 50 år efter det att kommunens invånare upphörde att använda det aktuella området som avfallsdeponi och åtta år efter det att kommunen fastslog förekomsten av deponin. Förvärvet skedde genom arv och D S hade inte någon skyldighet att undersöka fastigheten vid övertagandet. Fastigheten, som är obebyggd, består dessutom av flera områden med en sammanlagd areal om drygt 15 hektar. Det förefaller därför inte otroligt att deponin inte upptäckts, trots att avfall har legat synligt. Det har inte heller framkommit, eller gjorts gällande i målet, någon omständighet som tyder på att D S skulle ha tagit befattning med avfallet i deponin. Inte heller har det framkommit att han har agerat på ett sådant sätt att han annars skulle kunna betraktas som ansvarig för den miljöfarliga verksamheten. Mot denna bakgrund kan enbart förvaringen av det miljöfarliga avfallet på fastigheten inte anses tillräcklig för att D S ska kunna göras ansvarig för att åtgärda den miljöfarliga verksamheten (se MÖD 2006:63, jfr RÅ 1997 ref. 12).

En bedömning av eventuellt kostnadsansvar för värdeökande åtgärder enligt 10 kap. 9 § miljöbalken ligger utanför vad Mark- och miljööverdomstolen kan pröva inom ramen för detta mål.

Sammanfattningsvis anser Mark- och miljööverdomstolen att ett beslut om rättelse på den felandes bekostnad enligt 26 kap. 18 § miljöbalken inte kunnat riktas mot D S. Nämndens överklagande ska därför avslås.

Mark- och miljööverdomstolens dom får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Henrik Löv, tekniska rådet Anna-Lena Rosengården, hovrättsrådet Åsa Marklund Andersson och tf. hovrättsassessorn Agneta Staff, referent.

Föredraganden har varit hovrättsfiskalen Hanna Hallonsten.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-04-29
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 4168-11

KLAGANDE

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun

MOTPART

D S

Ombud: C-G L och E G

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut 2011-07-14 i ärende nr 5051-18254-11, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Föreläggande om rättelse på den felandes bekostnad enligt 26 kap. 18 § miljöbalken

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 255185

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00

YRKANDE M.M.

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun har, som nämnden får förstås, yrkat att mark- och miljödomstolen upphäver länsstyrelsens beslut och fastställer nämndens beslut.

Nämnden har till stöd för sin talan anfört sammanfattningsvis följande. Länsstyrelsen har felaktigt prövat ansvarsfrågan. Föreläggandet riktades mot fastighetsägaren för att få till stånd brådskande åtgärder i ärendet. En fullständig ansvarsbedömning samt krav på vidare åtgärder kommer att prövas separat i ett senare skede. Rättelse på den felandes bekostnad bör dock kunna göras även om ansvaret för denne inte är fullständigt utrett. Den senare ansvarsbedömningen kommer att göras med utgångspunkt i 9 kap. miljöbalken eftersom den aktuella användningen av marken bedöms vara en sådan miljöfarlig verksamhet som avses i nämnda kapitel. Det aktuella föreläggandet är inte avsett som ett stöd för att en kostnad ska kunna tas ut av den som är ansvarig genom t.ex. verkställande hos Kronofogdemyndigheten utan är nödvändigt för att kunna förskottera av allmänna medel och på så sätt betala för åtgärderna. En fördelning av kostnaderna kommer att ske vid en senare prövning när ansvarsfrågan klargörs.

D S har, som han får förstås, bestritt ändring.

Till stöd för sin talan har D S hänvisat till vad som framgår av det överklagade beslutet och därutöver tillagt väsentligen följande. Ett föreläggande enligt 26 kap. 18 § miljöbalken kan enbart göras under förutsättning att det konstaterats vem som är felande. Det är inte möjligt att, som nämnden nu har gjort, förelägga vem som helst att bekosta en åtgärd utan att denne också är att anse som ansvarig enligt miljöbalken.

DOMSKÄL

Nämnden har utfärdat det aktuella föreläggandet med stöd av 26 kap. 18 och 26 §§ miljöbalken. Som nämnden har formulerat föreläggandet innebär det att D S i egenskap av fastighetsägare ska vidta efterbehandlingsåtgärder för deponin

och föroreningar orsakade av deponin och utreda omfattningen av föroreningarnas spridning samt – efter avslutade efterbehandlingsåtgärder – följa upp resultaten av de utförda åtgärderna med en utvärdering och säkerställa att inga risker för miljön och människors hälsa kvarstår.

Bestämmelsen i 26 kap. 18 § miljöbalken gör möjligt för en tillsynsmyndighet att under vissa i bestämmelsen särskilt angivna förutsättningar besluta om rättelse på den felandes bekostnad, som i nu aktuellt fall, även utan föregående föreläggande eller förbud. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det i dessa fall är tillräckligt att någon låter bli att vidta en åtgärd, som åligger denne enligt miljöbalken, se prop. 1997/98:45, Del 2 s. 278.

Som nämnden nu har utvecklat sin talan, har den som grund för utfärdande av föreläggandet hänvisat till bestämmelserna om miljöfarlig verksamhet i 9 kap. miljöbalken. Vidare har nämnden i sin motivering av föreläggandet särskilt angett att deponin är att bedöma som en pågående miljöfarlig verksamhet. D S har för egen del hävdat att denne inte är att anse som verksamhetsutövare och därvid hänvisat till bestämmelsen i 10 kap. 3 § miljöbalken om fastighetsägares ansvar för efterbehandling.

I målet är ostridigt att det har lämnats avfall på fastigheten Värmdö Stavsnäs 1:407 av de boende i kommunen. Med miljöfarlig verksamhet avses bl.a. användning av mark på sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom t.ex. förorening, se 9 kap. 1 § 2 miljöbalken. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att även ett avfallsupplag till vilket det inte tillförts något avfall under lång tid är att betrakta som en miljöfarlig verksamhet, se prop. 1987/98:45, Del 2, s. 107. Föreläggandet är därför enligt mark- och miljödomstolens mening på riktigt sätt grundat på bestämmelserna i 9 kap. miljöbalken.

Att nämnden nu har uppgett att den inte slutligen har prövat ansvarsfrågan rörande deponin ändrar inte det förhållandet att D S är adressat för föreläggandet. Denne har därför, enligt mark- och miljödomstolens mening, ett

berättigat intresse av att få prövat frågan om föreläggandet kan adresseras honom. Fråga i målet är därmed om D S är att betraktas som verksamhetsutövare.

Verksamhetsutövarbegreppet är inte definierat i miljöbalken utan frågan har överlämnats till rättstillämpningen, se Bengtsson m.fl., Miljöbalken (den 1 januari 2012, Zeteo), kommentaren till 9 kap. 1 § miljöbalken. I flertalet mål har Mark- och miljööverdomstolen, dåvarande Miljööverdomstolen, uttalat att som verksamhetsutövare betraktas den som har den faktiska och rättsliga möjligheten att vidta en åtgärd. Mark- och miljööverdomstolen har dock framhållit att förhållandena i det enskilda fallet är av stor betydelse. Se MÖD 2005:64 och MÖD 2010:23 samt Miljööverdomstolens dom 2010-12-07, mål nr 10334-09.

Nämnden har formulerat föreläggandet på så sätt att det är D S i sin egenskap av fastighetsägare som har att vidta de åtgärder som anges i föreläggandet. I praxis har inte enbart det förhållandet att det förvaras avfall på en fastighet ansetts kunna medföra ett ansvar för fastighetsägaren. Det måste tillkomma någon omständighet för att fastighetsägare ska kunna göras ansvarig. En sådan omständighet skulle t.ex. kunna vara att fastighetsägaren vid förvärvet av fastigheten upptäckt att det förvarades avfall på den eller borde upptäckt det. Det förhållandet att en fastighetsägare inte vidtar några åtgärder för att motverka miljöriskerna med en förvaring, även om den orsakats av annan, skulle möjligen också kunna utgöra en sådan omständighet som medför ett principiellt ansvar för ägaren. Se MÖD 2006:63.

Av handlingarna i målet framgår att Värmdö kommun 1992 lät inventera och riskklassificera avfallsupplag inom kommunen. Beträffande det nu aktuella avfallsupplaget framgår att avfallet lämnades på fastigheten under en period i slutet av 1950-talet av de boende i området samt att avfallet till huvudsaklig del består av hushållssopor. Vidare framgår det av inventeringen att avfallet kan komma att förorena omgivningen. Av de fotografier från området som finns tillgängliga i underinstansens akt framgår att avfallet är synligt i terrängen.

D S har i egenskap av fastighetsägare den faktiska och rättsliga möjligheten att efterkomma föreläggandet. Den utförda inventeringen och riskklassificeringen från 1992 samt det förhållandet att avfallet är synligt är sådana omständigheter som, enligt mark- och miljödomstolens mening, visserligen talar för att D S vid förvärvet av fastigheten 2000 borde ha haft insikt om att avfall förvarades på fastigheten. D S har dock uppgett att han inte kände till avfallet vid förvärvet av fastigheten. Att så är fallet är inte osannolikt med tanke på att han förvärvade fastigheten genom arv, eftersom ett sådant förvärv normalt inte föregås av någon omfattande undersökning motsvarande det som den som förvärvar en fastighet genom köp gör. D Ss påstående står också oemotsagt av nämnden.

Eftersom det nu inte har visats att D S kände till eller bort känna till avfallsupplaget anser mark- och miljödomstolen att ett föreläggande, som det nu aktuella, inte kan adresseras till D S i dennes egenskap av fastighetsägare. Överklagandet bör därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (DV427)

Överklagande senast den 20 maj 2014. Prövningstillstånd krävs.

Claes-Göran Sundberg

Jan-Olof Arvidsson

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Claes-Göran Sundberg, ordförande, och tekniska rådet Jan-Olof Arvidsson. Föredragande har varit beredningsjuristen Alexandra Venander.